

**JON STEYNBEEK ASARLARIDA YOZUVCHI USLUBI, "G'AZAB UZUMLARI"  
ASARIDA MOTIV VA RAMZLAR TASVIRI**

**Yoriyeva Zarifa Hamroyevna**

BuxDPI o'qituvchisi

**Annotatsiya:** Ushbu maqolada Jon Steynbek asarlarida yozuvchi uslubi, "G'azab uzumlari" asarida motiv va ramzlar tasviri ilmiy-nazariy tahlil qilingan.

**Kalit so'zlar:** D. Xanter, U. French, Ch. Uolkott, adabiyot, an'analar, insonparvarlik, adolat, g'oyalar, Kaliforniya, jahon, jamiyat va hokazo.

Steynbek, avvalambor jamiyat ichidagi ijtimoiy-psixologik va ekologik ziddiyatlarning sabablari bilan qiziqqan yozuvchi, sinfiy kurashni tasvirlashda proletar yozuv chilardan farqli ravishda boshqacha yo'l tutgan.

J.Steynbek "G'azabning uzumlari" romani adabiyotshunoslikda hali to'liq tahlil qilinmagan.

"G'azabning uzumlari" romani, J. Steynbekning ijodini o'rganayotgan bir qancha xorijiy va mahalliy tadqiqotchilar (F. Xofman, D. Xanter, U. French, Ch. Uolkott, G. P. Zlobin) tomonidan yozuvchining asosiy adabiy yutug'i sifatida baholanadi. 1940 yilda Pulitser mukofoti bilan taqdirlangan, keyinchalik 1962- yilda Steynbekka Nobel mukofoti berilishiga asos bo'lgan ushbu roman, XX asrning "Dady Tomning cho'pida" deb atalgan, Amerika adabiyotining eng mashhur asarlaridan biri bo'ldi. J. Steynbekning "G'azabning uzumlari" asari, o'zining g'ayrioddiy ta'sirini kuchli aks ettirib, amerikaliklarning ongini va vijdonini tashkil etgan deb hisoblanadi. Shu bilan birga, AQSh prezidenti Franklin Ruzvelt, romanning ta'siridan hayajonlanib, Kongressga ishchi mavsumida ishlaydigan odamlarning ahvolini yaxshilash uchun shoshilinch choralar ko'rish haqida murojaat qilgan.

J.Steynbekning "G'azabning uzumlari" asarini yaratishi, bizningcha, jamiyatning qaltis holatiga javoban yozilgan bir turdagi ijtimoiy buyurtma sifatida qaralishi mumkin. 1920-yillar oxiriga kelib, Amerikadagi turmush darajasi hech qachon ko'rilmagan yuksaklikka erishgan edi, ammo 1929- yilda boshlangan iqtisodiy inqiroz va Buyuk Depressiyaning boshlanishi amerikaliklarning material farovonligini keskin pasaytirib yubordi. Ko'plab odamlar uchun ishdan ayrilish, insoniy g'ururini va hayotning o'z mazmunini yo'qotish bilan teng edi. 1930-yillarda mamlakatning taxminan 25% fuqarosi ish o'rnini yo'qotdi va ko'plab oilalar tejash uchun mablag'ga ega emasdi, shuningdek, mamlakatda kambag'allarni qo'llab-quvvatlash tizimi mavjud emas edi, bu esa ishsizlar va ularning oilalarining ahvolini juda og'irlashtirdi. Qishloq xo'jaligi hududlarida, jahon kapitalistik iqtisodiyotining rivojlanishi bilan, kichik dehqonlar o'zlarining ishlayotgan yerlariga bo'lgan huquqlarini yo'qotdilar, natijada yerlar yirik yer egalari va ko'p millatli agro-sanoat kompaniyalarining qo'lga o'tib, xalqni qashshoqlikka olib keldi. Ba'zi shtatlarda fermerlarning yomon ahvoli noto'g'ri yer ishlatish va uzoq davom etgan qurg'oqchilik natijasida yanada yomonlashdi. Uylarini tark etishga majbur bo'lgan odamlar mamlakat bo'ylab sayohat qilib, hatto eng mos bo'lmagan joylarda yashashni boshladilar. Shaharlarning chetlarida, qattiq sharoitlarda yashashga moslashtirilgan joylar paydo bo'ldi va ular "G'uervily" deb nomlandi, bu nom o'sha paytdagi prezident Gerbert G'uver nomidan olingan.

Amerikaning aksariyat aholisi juda qiyin ahvolda bo'lgan davrda, an'anaviy ijtimoiy

qadriyatlar so'nib ketganida, amerikaliklarning mamlakatning kelajak rivoji haqida fikrlari ajralib chiqdi: ayrim fuqarolar, kapitalistik ishlab chiqarish tizimidan umidsizlikka tushib, an'anaviy qishloq qadriyatlari va turmush tarzini qayta tiklashni talab qilganlar, boshqalar populyar shiorlar bilan chiqishgan, yana boshqalar sotsialistik g'oyalarga murojaat qilganlar. J. Steynbek, oddiy amerikaliklarning og'ir holatini ko'rganidan so'ng, 1930-yillardagi mavjud vaziyatni tushuntiradigan va amerikaliklarni uni o'zgartirishga ilhomlantiradigan roman yozishga harakat qildi.

"G'azabning uzumlari" romani, tanqidchilarning fikriga ko'ra, jamiyatdagi ijtimoiy munosabatlar, odamlarning o'z o'rnidagi holati va jamiyat sharoitlarining insonlar ustidagi ta'siri nuqtai nazaridan ko'rib chiqilgan. U. Frenchning to'g'ri ta'kidlashicha, "G'azabning uzumlari" J. Steynbekning "eng buyuk badiiy yutug'i va XX asrning birinchi yarmidagi eng yaxshi ijtimoiy romanlardan biri" hisoblanadi. Ushbu asar, badiiy va hujjatli tasvirlarning birlashishi natijasida davrning to'liq va haqiqatdan yaqinroq aks etishini ta'minlaydi va nafaqat adabiyotshunoslar, balki sotsiologlar orasida ham katta qiziqish uyg'otadi.

Shuningdek, U. F. Teylor tomonidan ijtimoiy tahlil kitobi sifatida ham ta'riflangan<sup>1</sup>, bu esa Steynbekning o'zi 1936 yilda D. Olbiga yo'llagan xatida romanini "yashashga oid sotsiologik tadqiqot" deb ta'riflashiga mos keladi.

M. Kauli, mashhur amerikalik tanqidchi, "G'azab uzumlari" romani "bir qator tajribalardan" keyin yozilganligini ta'kidladi. U o'zining tadqiqotida eng avvalo U. Folknarning "Qachon men o'lgandim" (1930), E. Kolduellning "Tobakliyo yo'li" (1932), D. Dos Passosning "AQSh" (1938) asarlarini keltiradi<sup>2</sup>. R. Demot esa bu ro'yxatni yana ikki asar bilan to'ldiradi: D. Bunyanning "Pilgrimning yo'li" (1678) va D. Xargreyvning "Yoz tugaydi" (1935) romani.

J. Steynbekning "G'azab uzumlari" romaniga tayyorlik jarayonida, 1936-1938 yillarda, yozuvchi bir qator asarlarni yaratdi. Bular orasida "Hosil mavsumi istaganlari" nomli gazeta maqolalar seriyasi, tugallanmagan "Oklohomaliklar" romani va keyinchalik yo'q qilinadigan "Lettisberg shahri ishi" nomli satirik asar bor. 1936- yilda "San-Fransisko Nyuz" gazetasida chop etilgan "Hosil mavsumi istaganlari" maqolalarining yettiga bo'lagi, ikki yil o'tib, 1938 -yilda epilog bilan birga "Ular mustahkam zoti" nomi bilan pamflet shaklida nashr etildi. G.P. Zlobinning ta'kidlashicha, bu asar "jurnalistikaning pafози va sotsiologik hamda etnografik tadqiqotning batafsil tasvirini" o'zida mujassamlashtirdi<sup>3</sup>; mazkur materialning bir qismi keyinchalik badiiy tarzda "G'azab uzumlari" romani matniga kiritildi.

### Foydalanilgan adabiyotlar

1. Taylor W. F. John Steinbeck [Text] / W. F. Taylor // The Story of American Letters. - Chicago: Regnery, 1956 - P. 457-460.
2. Каули М. Дом со многими окнами [Текст] / М. Каули; перевод с англ.- М.: Прогресс, 1973. - 327 с.
3. Злобин Г. П. Как зрели гроздь гнева [Текст] / Г. П. Злобин // Д. Стейнбек. Гроздь гнева. - М.: Прогресс, 1978. - С. 3 - 32.

---

<sup>1</sup> Taylor W. F. John Steinbeck [Text] / W. F. Taylor // The Story of American Letters. - Chicago: Regnery, 1956 - P. 457-460.

<sup>2</sup> Каули М. Дом со многими окнами [Текст] / М. Каули; перевод с англ.- М.: Прогресс, 1973. - 327 с.

<sup>3</sup> Злобин Г. П. Как зрели гроздь гнева [Текст] / Г. П. Злобин // Д. Стейнбек. Гроздь гнева. - М.: Прогресс, 1978. - С. 3 - 32.